

3. GRANTOVÁ AGENTURA AV ČR FAKTA A ZAMYŠLENÍ

Po roce 1990 vkročil do stojatých vod financování české vědy grantový systém. Tehdy jej představovala pouze Interní grantová agentura ČSAV, která byla ustavena v listopadu 1990. Byl to po mnoha stránkách převrat, jehož význam i potřeba byly od té doby mnohokrát diskutovány, včetně úvah o jeho silných i slabých stránkách. Jeden aspekt možná nebývá v diskusích dost zdůrazňován, i když byl jedním z hlavních motivů pro zavedení grantového systému – jde totiž o nejkratší dráhu, po níž putují státní prostředky přímo k badateli, který uspěje v grantové soutěži. O tom, jak velkou hodnotu má tento systém pro vědce, svědčí jejich účast v soutěži. Bilance mezi nároky na přípravu projektu (a grantové přihlášky) a mezi výslednou úspěšností v soutěži není určitě tím hlavním stimulem. Důležité dále je, že peníze se rozdělují v zásadě transparentním způsobem: v rozhodovacích tělesech sedí sami badatelé, pravidla rozhodování jsou známa, rozpočet grantové agentury je dostatečně dopředu zveřejňován (na Akademickém sněmu). To totiž umožňuje poměrně spolehlivou veřejnou kontrolu, pokud tuto možnost dokáže badatelská obec dobře využívat.

Grantová agentura AV ČR (dále jen GA AV) dospěla v roce 2000 do XI. kola grantové soutěže a absolvovala tedy první desetiletí své činnosti. V poslední době také došlo k několika modifikacím v práci GA AV, které pokládáme za podstatné a které si vyžádaly i změnu Stanov a dalších základních norem GA AV. To jsou dobré důvody trochu bilancovat dosavadní činnost a při té příležitosti věnovat pozornost faktickému způsobu práce v GA AV i některým otázkám, s nimiž se stále znovu setkáváme. Jsme přesvědčeni o tom, že v případě rozdělování peněz je vždycky třeba maximum informovanosti ("jinak se začnou rojit pověsti"). GA AV pravidelně informuje vědeckou obec o průběhu a výsledcích své činnosti v ročence, kterou také každoročně předkládá Dozorčí radě k udělení absolutoria, a na svých internetových stránkách. Přesto se domníváme, že je užitečné věnovat práci agentury článek přesahující rámec těchto pravidelných informačních zdrojů. Poslední článek pojednávající o činnosti GA AV vyšel v příloze Akademického Bulletinu 6/97 a věnoval se tedy práci GA AV v letech 1991-1997. Na tuto studii bychom chtěli navázat zejména ve faktografické části tohoto textu.

GA AV zahájila svou činnost v roce 1990 jako první instituce tohoto typu, zřízená nejprve pouze pro badatele z Akademie věd; pro mimoakademickou vědeckou veřejnost se otevřela v roce 1995. Byla tak průkopníkem myšlenky regulérní a průhledné soutěže při získávání finančních prostředků na badatelskou činnost v ČR. Dnes, po vzniku řady dalších grantových agentur, je GA AV součástí systému podpory individuálních vědeckých projektů, jejichž navrhovateli jsou vědci z Akademie věd, vysokých škol i dalších výzkumných institucí. Hlavním kritériem pro přidělení podpory v GA AV je odborná kvalita projektu a jeho zaměření na badatelský výzkum. GA AV od počátku svého fungování přijala myšlenku, že základním principem pro zjištění vědecké kvality projektu je odborné posouzení badateli v oboru, tj. *peer-review*. Přidělování finančních prostředků se tedy děje na základě odborného posouzení návrhů domácími i zahraničními oponenty; jejich vyjádření má klíčový význam pro rozhodnutí, zda danému projektu bude udělena podpora, či nikoli. Výběr oponentů, zhodnocení jejich vyjádření a konečné doporučení k podpoře či zamítnutí provádějí oborové rady (OR), složené z odborníků pracujících v Akademii věd i mimo ni, které volí členové Akademického sněmu.

V úvodu ještě jednu poznámku. V běžné řeči mezi badateli se mluví o grantové agentuře jako o monolitní instituci. Je však třeba mít na paměti, že podstatnou zásadou fungování GA AV je dělba práce, zejména oddělení věcných rozhodnutí (o přidělení grantů

v daném roce) od rozhodnutí systémových (o způsobu, jímž se činí rozhodnutí o udělování grantů). Toto oddělení má svůj výraz ve struktuře GA AV. Věcná rozhodnutí činí OR a tato jejich pravomoc není nikým omezována. Na druhé straně OR nemají možnost měnit způsob, jak rozhodovat. Tato systémová rozhodnutí jsou dána Stanovami GA AV a Zásadami činnosti GA AV, které schvaluje Akademický sněm. Jejich aplikaci v konkrétní situaci provádí Vedení GA AV (VGA), sestávající z předsedů všech devíti OR a z Předsednictva GA AV (PGA) jmenovaného Akademickou radou na základě konkursu. PGA řídí činnost grantové agentury a podle povahy svých návrhů týkajících se této činnosti je povinno je předkládat ke schválení Akademické radě, po případné konzultaci s Vědeckou radou, nebo VGA. Kromě předsedy GA AV jsou členy PGA tři místopředsedové zastupující jednotlivé vědní oblasti. Administrativu zajišťuje Sekretariát GA AV, který je součástí Kanceláře AV ČR.

To všechno zní poměrně jednoduše, ale s rozhodovacími kroky GA AV (jak s těmi systémovými, tak s těmi o jednotlivých projektech) je spojeno množství rozhodnutí, která si žádají, aby jejich povaha i důvody k nim vedoucí byly všeobecně známy. Proto chceme nejdříve uvést základní údaje o činnosti GA AV a dále komentovat současné zdroje informací o práci GA AV, zvláště její internetové stránky, které se mohou stát užitečným fórem pro vzájemnou výměnu informací mezi agenturou a vědeckou obcí. Ve třetí části se zaměříme na pravidla a zásady, podle nichž GA AV funguje, a v závěrečné čtvrté části chceme pojednat o některých polemických otázkách, které pokládáme pro současnou práci v GA AV i pro její další výhled za podstatné.

Na "závěr úvodu" podtrhněme, že výběr otázek zmíněných v tomto článku si neklade nároky ani na úplnost, ani na výběr podle některého kritéria (důležitost, největší diskutovanost atd.). Jde spíše o připomenutí některých technických i morálních principů současné práce GA AV viděných "zevnitř". Ti, kteří získají grant, vnímají totiž GA AV jako samozřejmou složku AV ČR. Ti druzí si zákonitě nasazují kritické brýle, i když oceňujeme, že počet kritických dioptrií není nadměrný.

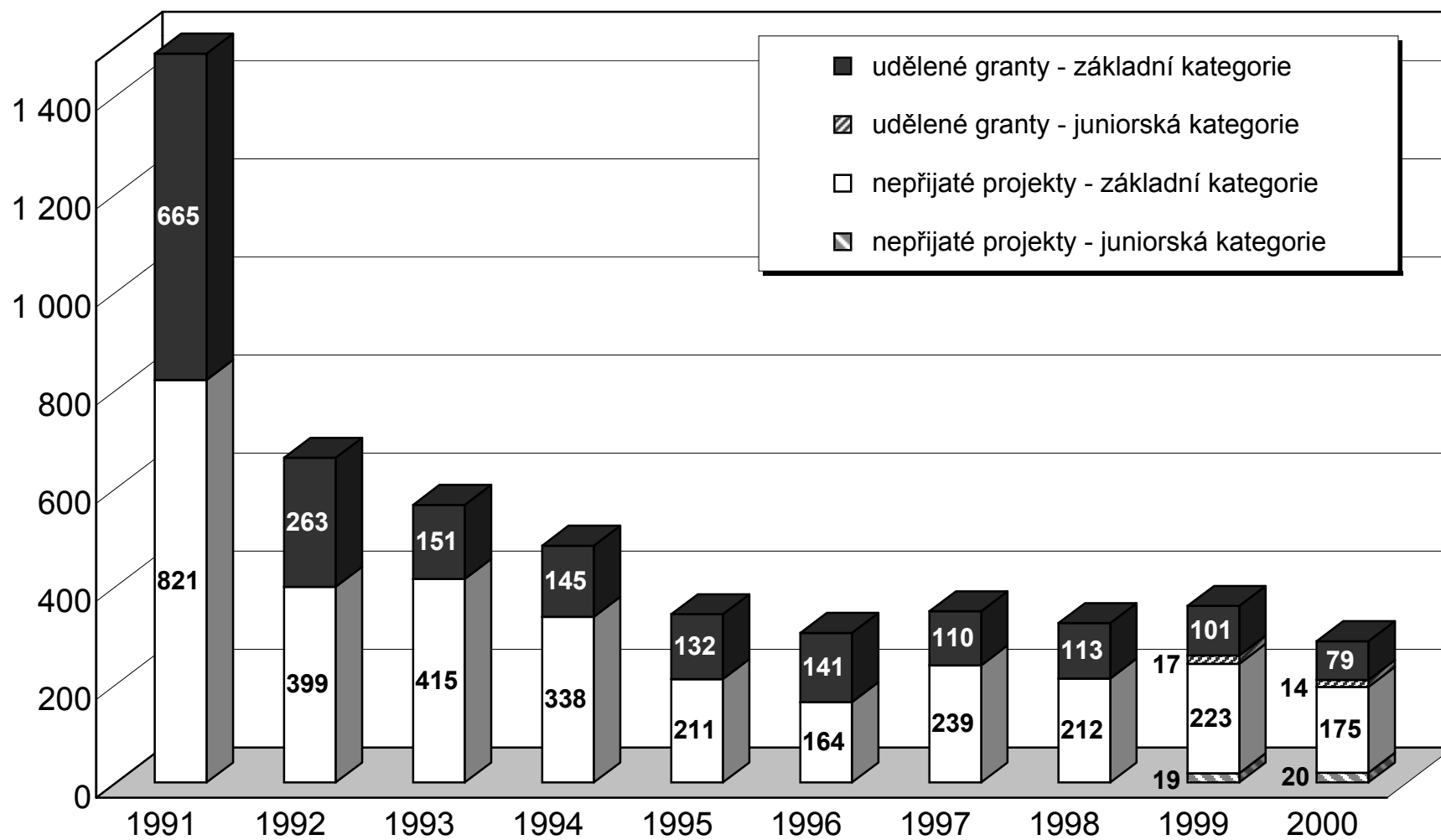
Několik faktů a čísel

Činnost GA AV jako instituce distribuující přidělené finanční prostředky, jejíž výsledky jsou poměrně ostře sledovány vědeckou komunitou, je vždy spojena s přípravou a hodnocením množství údajů a statistik. Abychom se vyhnuli nebezpečí přemíry čísel, zaměříme se především na statistiky vztahující se ke grantové agentuře jako celku a ke standardním grantům, které jsou vždy středem pozornosti navrhovatelů.

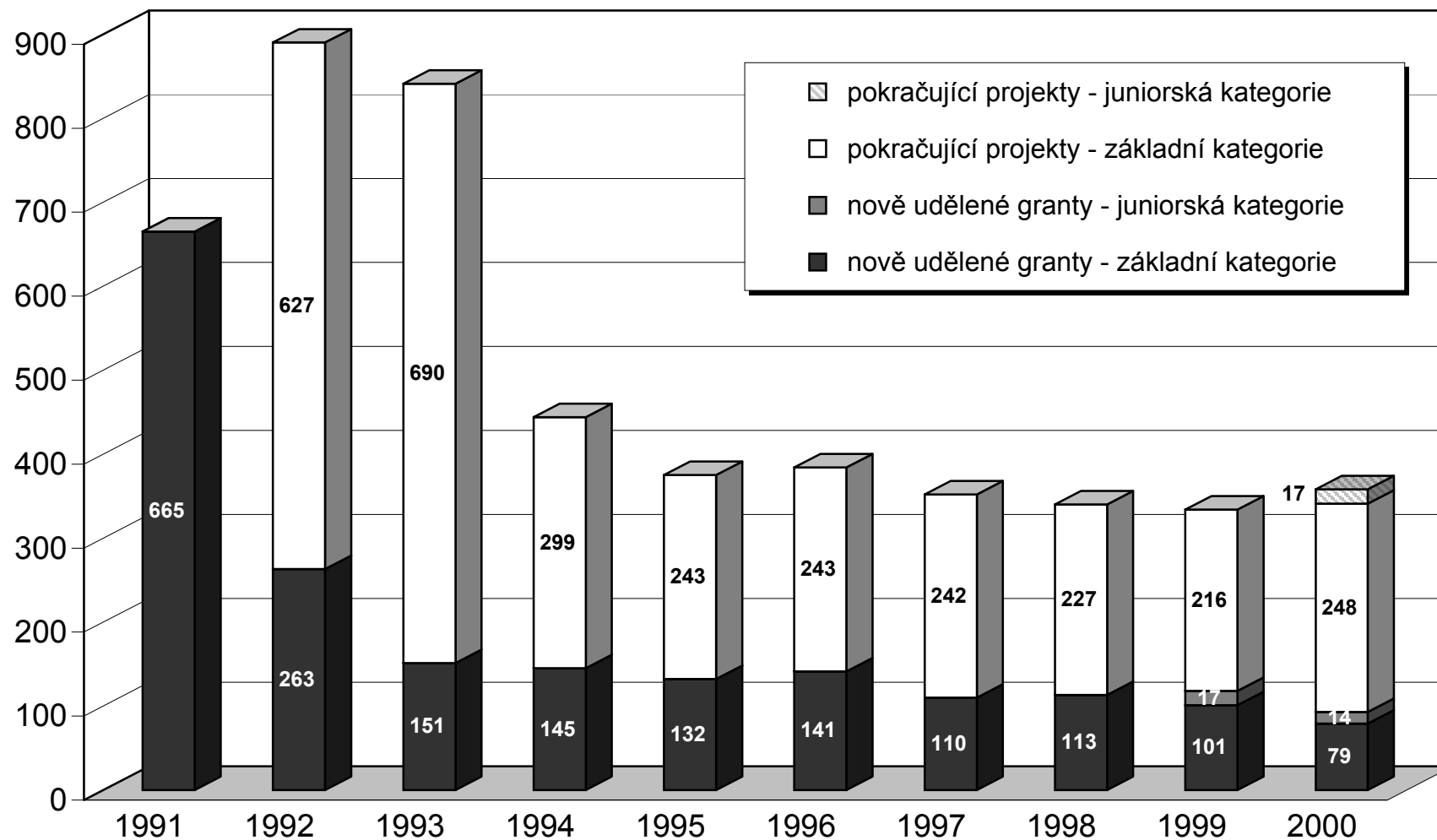
Počet žádostí o grantovou podporu, které GA AV od roku 1991 zaregistrovala, je patrný z obr. 1. Zde jsou vidět i proporce mezi počtem přihlášek a udělených grantů. Pokles počtu přihlášek v letech 1992-94 je dán úbytkem žadatelů, kteří již získali grant, a zahájením činnosti GA ČR (na jaře 1993), která podstatným způsobem přispívá k financování širokého spektra projektů. Od roku 1994 je počet přihlášek velmi vyrovnaný. Důležité je dále, že hodnocení žádostí o standardní granty probíhá v posledních dvou letech odděleně pro žádosti mladých badatelů (juniorská kategorie). O tom, že počet podporovaných projektů je stabilizovaný, svědčí i obr. 2, který ukazuje proporce mezi granty udělenými novým projektům a mezi počtem projektů pokračujících.

Rozdělení finančních prostředků, které GA AV přidělovala v jednotlivých letech na standardní granty, je na obr. 3. V tomto grafu se projevují dva vlivy. Přes změny v počtu přihlášek, zmíněné v předchozím odstavci, se překládá zvyšování nákladů nutných pro řešení badatelských projektů. Všichni se denně střetáváme s růstem nákladů na materiál, domácí i zahraniční cestovné apod., přičemž čestnou a šťastnou výjimkou je výpočetní technika. Celkem

Počet přihlášek a udělených standardních grantů

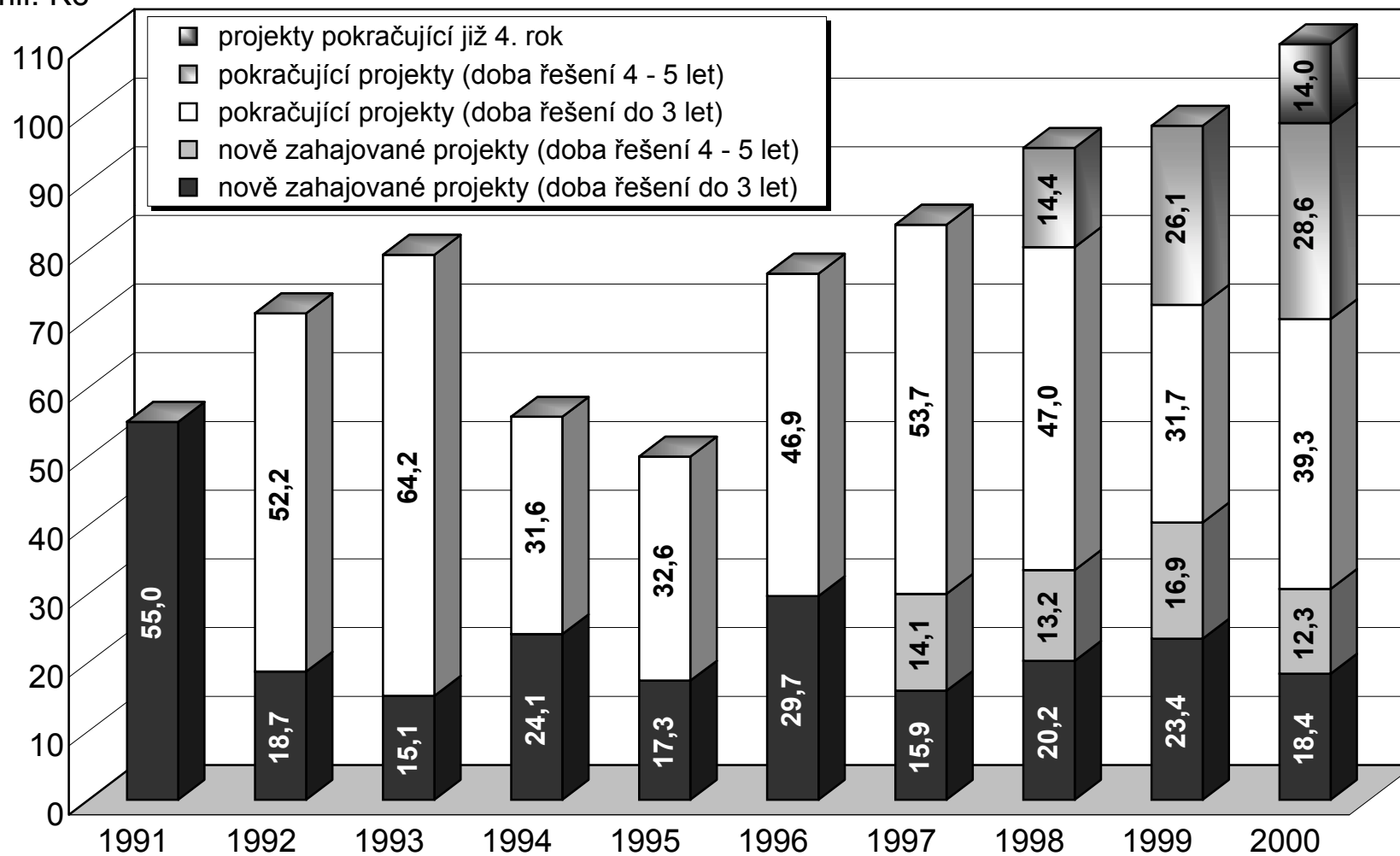

Počet podporovaných projektů

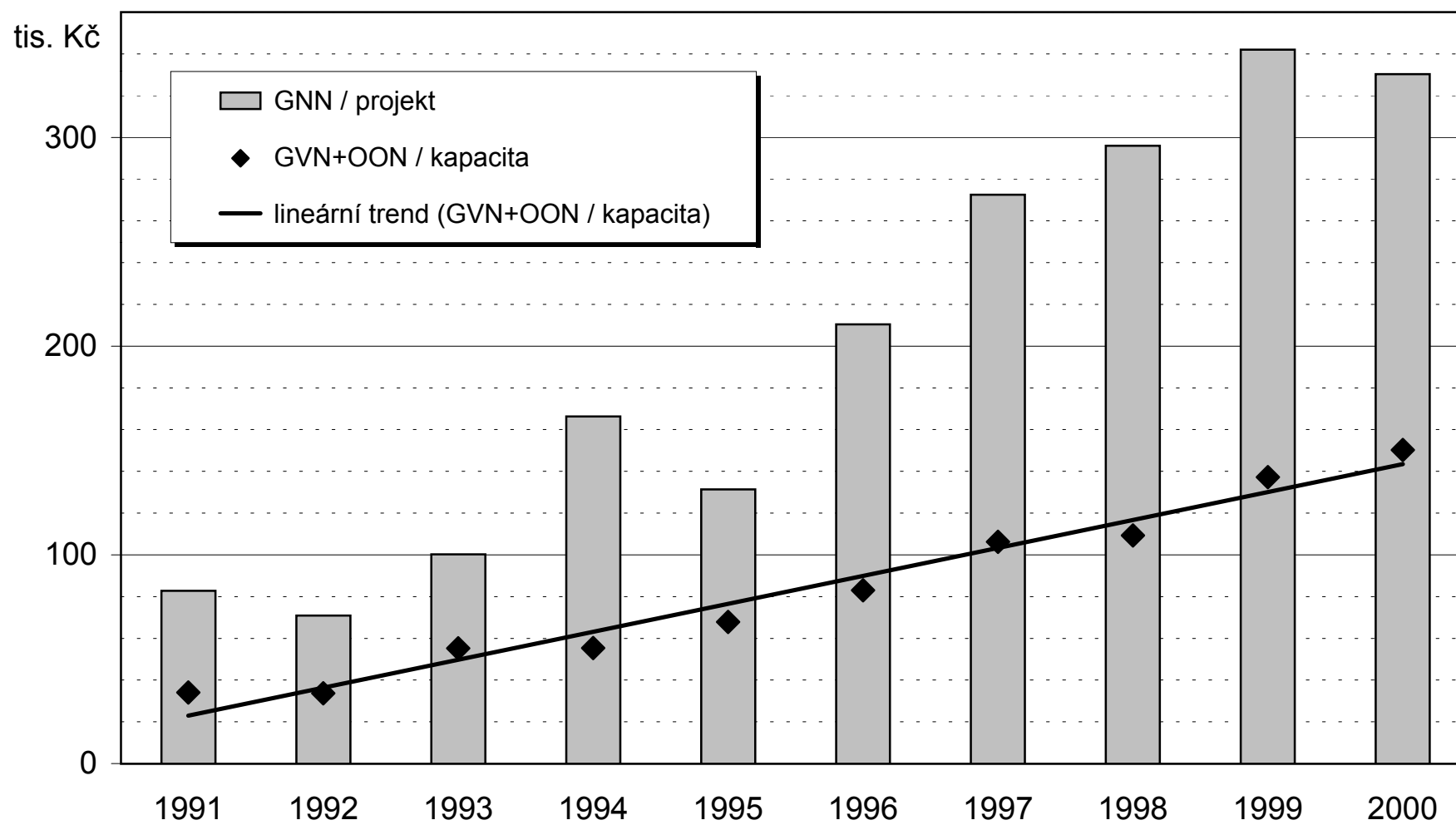

Finanční prostředky rozdělené formou standardních grantů

mil. Kč

Průměrná podpora zahajovaných projektů

vyrovnaný počet podporovaných projektů hovoří o tom, že navýšení prostředků přidělovaných GA AV stačilo právě pokrýt inflační růst. Bez poklesu cen výpočetní techniky by situace byla závažnější. Na obr. 3 je také vidět, jak se na skladbě podpory projevilo zavedení projektů čtyř- a pětiletých, které nyní tvoří podstatnou část počtu podporovaných projektů. Jako závěrečné údaje vypovídající o struktuře grantů uvádíme na obr. 4 velikost průměrných neinvestičních nákladů pro nově zahajované projekty. Na tomtéž obrázku je i hodnota GVN+OON (grantové věcné neinvestiční prostředky a ostatní osobní náklady) vztažená na jednotkovou kapacitu tvůrčího pracovníka spolu s vyznačením proložené lineární regresní závislosti.

Z těchto globálních údajů je jasné, že GA AV od roku 1995 podporuje celkem stabilizovaný počet projektů v mezích 384 (1996) a 334 (1999), který byl dosažen vyvážeností mezi růstem nákladů požadovaných navrhovateli a rozpočtových prostředků vyčleněných každoročně pro GA AV z rozpočtu AV ČR. GA AV je tedy v této oblasti vnějšími podmínkami stabilizovaná. To zároveň vylučuje např. reakci na vyšší kvalitu projektů zvýšením úspěšnosti v grantové soutěži. Uvážíme-li, že pravidla práce GA AV jsou po desetileté zkušenosti rovněž v zásadních rysech stabilní, je nutné se zamyslet nad tím, jak reagovat na skutečnost, že řada navrhovatelů má po zamítnutí své žádosti oprávněný pocit, že jejich přihláška byla kvalitní a zasloužila si přijetí přinejmenším stejně jako řada přijatých žádostí jiných. Rádi bychom šli cestou zvyšování úspěšnosti přihlášek při zachování požadavku vysoké kvality badatelských projektů, je to však mimo možnost působení grantové agentury. Můžeme ale vyvinout maximum úsilí o zvýšení informovanosti o práci GA AV a o zlepšování výběrových procedur tam, kde je to možné.

Informace GA AV pro odbornou veřejnost a naopak

Zde je třeba rozlišit dvě nezávislá hlediska, tj. zásady, podle nichž GA AV o své činnosti informuje, a prostředky, které k informování užívá. První hledisko je velmi důležité, protože jakkoli GA AV některé informace nezveřejňuje, musí být její činnost dostatečně průhledná. V souladu se zákonem o ochraně osobních dat GA AV zásadně nezveřejňuje: (i) jména a obsah nepřijatých návrhů (zásada ochrany duševního vlastnictví navrhovatele), (ii) jména oponentů a další fakta, jež by mohla jejich identitu odkrýt (obecná zásada *peer-review*), (iii) hodnocení projektů (sděluje jenom navrhovatelům), a (iv) jména zpravodajů projektu před tím, než bylo o projektu rozhodnuto (snížení možnosti lobbyismu). Na druhé straně musí být známa (i) všechna fakta o systému, podle něž se rozhoduje, (ii) zásady rozdělení prostředků mezi obory, (iii) základní údaje o podporovaných projektech, (iv) důvody, které vedly k přijetí nebo nepřijetí každého projektu; ty se sdělují výhradně navrhovateli projektu.

Pokud jde o způsoby, jak informovat, internetové stránky se staly běžnou součástí informačního systému AV ČR a tedy i GA AV. Jsou efektivní paralelou k písemným výstupům GA AV. Samozřejmě zahrnují základní stálé informace o struktuře agentury i informace účelové, které usnadňují navrhovatelům podávání přihlášek. Dnes asi slouží primárně jako návod a pomůcka pro žadatele. Lze zde však nalézt i odpověď na otázky, s nimiž se pracovníci agentury setkávají nejčastěji při podávání návrhů projektů. Potenciál těchto stránek je však daleko větší. Pro každého zájemce o to, jak GA AV funguje a jakými cestami rozhoduje, musí tyto stránky poskytnout maximum. Zvláště důležité je zveřejňovat všechny systémové zásady, jimiž se udělování podpory řídí. Je otázkou blízké budoucnosti, aby PGA rozsah informací na internetu přezkoumalo a zveřejnilo všechno, co není v rozporu se zásadami uvedenými výše.

Internetové stránky GA AV dále umožňují rozšiřovat zpětnou vazbu, tj. informace pro GA AV a komentáře k její práci. Také v tomto směru bychom chtěli internetu využívat podstatně více.

Zásady rozhodování GA AV o podpoře projektů: pravidla psaná i nepsaná

Základní rámec pro činnost GA AV tvoří v současné době Pravidla pro poskytování účelových finančních prostředků ze státního rozpočtu na podporu projektů výzkumu a vývoje (usnesení vlády ČR č. 27 ze dne 3. 1. 1996) a dále řada zákonů a jejich novelizací zasahujících do dané problematiky (zákon o veřejné podpoře, o zadávání veřejných zakázek, o svobodném přístupu k informacím atd.). V nejbližší budoucnosti lze očekávat zpřesnění tohoto rámce a sladění všech zákonných norem od zákona o výzkumu a vývoji a nařízení z něj vyplývajících. Práce GA AV se dále opírá o soubor pravidel zakotvených v interních normách AV ČR (Stanovy, Jednací a volební řád a Zásady činnosti GA AV) a schvalovaných Akademickým sněmem.

Stále je však ponechán značný prostor pro chování OR, VGA i PGA. Tento prostor zužují prováděcí předpisy schvalované Vedením GA AV jako podklad pro práci OR (nezmiňujeme soubory formulářů a pokynů pro navrhovatele i oponenty - jsou známé z internetu) a vyplňuje jej chování všech, kteří s těmito materiály pracují. To není nedostatek, ale výraz povahy věci. Rozhodujeme-li o podpoře vědeckých projektů, nelze výsledek této práce jednoznačně opřít ani o matematickou formuli ani o soubor superdetailních pravidel, která budou definovat každý krůček vedoucí ke konečnému rozhodnutí.

Základní normy činnosti GA AV doznaly na konci roku 1999 novou změnu. Na rozdíl od dílčích úprav, které proběhly již několikrát, se domníváme, že tentokrát jde o změnu vyššího řádu zasahující hlouběji do filozofie udílení grantů. Na jedné straně je kladen větší důraz na výběr členů OR a jejich odpovědnost. Zároveň dochází ke zvýšení pravomoci OR tam, kde má OR možnost širšího srovnání grantových projektů a kde disponuje informacemi, které odborný oponent nemá. Neznamena to ústup od *peer-review*, protože posouzení, které provede kvalifikovaně vybraný oponent, je stále chápáno jako nejlepší způsob, jak o odborné kvalitě projektu získat kompetentní informace. Nová úprava však zohledňuje skutečnost, že je nutné, aby expertní srovnání hodnocení od různých oponentů provedli členové OR. Je třeba jim pro to poskytnout prostor a současně umožnit i kontrolu tohoto hodnocení.

Počínaje letošním rokem je proto každý projekt hodnocen paralelně panelem OR, který sdružuje oborově blízké členy OR tak, aby každý panel zpracovával přibližně stejné množství přihlášek. Při svém hodnocení používá panel jiná kritéria než oponenti; zatímco oponent hodnotí odbornou kvalitu, panel hodnotí oprávněnost finančního požadavku a úspěšnost předcházejících projektů i návaznost na ně. Smyslem hodnocení v panelu je také obměnit dosavadní roli zpravodaje projektu; nyní by si projekt měli prohlédnout *všichni* členové panelu a každý z nich by měl učinit návrh hodnocení projektu podle těchto kritérií. Stejně jako dříve se OR (panel) může vyjádřit k odborné správnosti externího posudku; lze-li prokázat jeho věcnou nesprávnost (např. když oponent prokazatelně projektu neporozuměl), musí být z hodnocení vyloučen.

Posledním krokem je vytvoření definitivního pořadí projektů na základě externích posudků a hodnocení panelem. Podkladem pro to je *předběžné* pořadí projektů, které vznikne kvantitativním zpracováním dotazníků vyplněných oponenty. Právě otázka tohoto kvantitativního zpracování bývá často v OR diskutována a věnujeme jí proto pozornost. Pro vytvoření pořadí se postupuje v několika krocích. V posudku oponent hodnotí dílčí aspekty projektu (viz formuláře na internetu) a v každém z nich projekt zařazuje do kategorie, která je definována slovně a označena písmenem. Prvním krokem je vyjádření každé kategorie pomocí váhy, která určuje proporce mezi kategoriemi v dané položce. Jednotlivým položkám dílčího hodnocení jsou dále přiřazeny váhy podle závažnosti hodnoceného aspektu. Například vyšší

váhu má hodnocení koncepce (jako vysoce originální a přitom zdůvodněné) ve srovnání s aspektem výborného materiálního zajištění (projekt však musí být z hlediska technického zajištění reálný). Celkový výsledek dílčího hodnocení je pak součtem vážených hodnocení jednotlivých položek. Obdobně se vahou vyjádří i kategorie celkového hodnocení. Posledním krokem je stanovení výsledné známky jako váženého průměru výsledného dílčího hodnocení a hodnocení celkového. Umístění projektu v předběžném pořadí je tedy dáno převodem posudků na číselné vyjádření s využitím tří typů vah, které jsou pro všechny projekty stejné. Rozhodnutí o nich je výrazem skutečnosti, že všechny hodnocené aspekty nejsou rovnocenné; zodpovědnost za něj přebírá VGA s vědomím, že čísla jsou potřebná jako pomůcka, která musí ponechat prostor pro meritorní rozhodování OR. S tímto předběžným pořadím sestaveným na základě střední hodnoty výsledných známek pro všechny získané posudky pak OR pracuje jako s podkladem pro svůj pořadník výsledný. Při jeho úpravách vychází zejména z hodnocení projektů panely (to není do předběžného pořadí zahrnuto). Změny v pořadí, které OR učiní, musí být podrobně věcně zdůvodněny a musí projít schválením celé OR.

Závěrečná fáze je jednoduchá: podpořeny budou projekty v horní části výsledného pořadí, v závislosti na tom, jak se rozdělí mezi OR. To závisí na celkovém objemu prostředků GA AV a na tom, jak se rozdělí prostředky mezi OR. Toto rozdělení je další citlivá záležitost grantových agentur (která má dnes v GA AV již svou historii). Nicméně během posledních let se podařilo i tuto záležitost uspokojivě systémově vyřešit. V současnosti využívá GA AV těchto principů: (i) finanční náročnost různých oborů není stejná a tato skutečnost se projevuje v celé historii GA AV; (ii) při rozdělování prostředků se berou v úvahu pouze nároky dobře hodnocených projektů. Proto vycházíme z trendů financování jednotlivých OR i celé GA AV a současně bereme v úvahu souhrn požadavků kvalitních projektů. Přitom jsme si vědomi, že každé pravidlo může mít své oprávněné výjimky, které je při každoročním rozpočítávání peněz nutné zvážit. Rozdělení prostředků mezi OR je proto rozhodnutí, které GA AV každoročně předkládá Akademické radě AV ČR.

GA AV (stejně jako všechny instituce, které disponují s jakýmkoli veřejnými statky) může dobře fungovat pouze tehdy, pokud všichni zúčastnění dodržují určité etické zásady. To znamená zejména dvě věci: (i) co není veřejné (viz výše), nesmí být pokoutně vyneseno; (ii) rozhodovat se musí podle kvality projektů, a nikoli podle osobního vztahu k navrhovateli nebo členům jeho týmu. Potud je věc jasná. Problém je v tom, že etické chování se nedá nařídít a kontrola v této věci je velmi obtížná. Přitom důvěryhodnost GA AV je do značné míry funkcí důvěryhodnosti lidí, kteří v ní působí.

I když se domníváme, že GA AV neměla ve své dosavadní činnosti závažnější problémy s etikou svých pracovníků, je třeba činit maximum pro to, aby prostor pro případné neetické jednání byl co nejmenší. Jakkoli to v principu není možné úplně (etika není – dodáváme: našťástí - záležitostí mechanismů), lze v tomto směru mnohé učinit. GA AV se řídí těmito principy:

a) **Omezit možnost konfliktu zájmů.** Sem patří jednak zásady typu "projekt nesmí posuzovat člen jeho řešitelského týmu"; "člen OR nesmí podat grantovou přihlášku k OR, v níž působí" a "projekt nesmí posuzovat pracovník z instituce navrhovatele". Všechny tyto zásady patří k velmi diskutovaným, nicméně převládá názor, že jejich výhody převažují nad jejich nevýhodami, které spočívají především v tom, že práci OR činí složitější. Další využívaný způsob, jak minimalizovat prostor pro neetické jednání, je časově omezené období výkonu funkce v orgánech GA AV.

b) **Zamezit, aby případné neetické jednání zůstalo skryto.** To především znamená, že rozhodování o projektu nesmí dělat jeho zpravodaj sám, ale základní rozhodovací kroky musí obhájit před panelem a před celou OR.

c) "**Sankce**" za zjištěné neetické jednání. Tady je asi nejúčinnější sankcí docela obyčejné ukázání prstem, čili tlak veřejného mínění. Účinek této sankce je ovšem funkcí tloušťky hroší kůže zúčastněných a kritickou roli zde tedy hraje tolerance badatelského okolí vůči prokázanému neetickému jednání. Tady zejména přichází ke slovu (občas kritizovaný) mechanismus ustanovování členů OR volbou: pokud někdo ztratí důvěru (při jakékoli činnosti, nejen v grantové agentuře), bude mít velmi malou šanci příště v OR působit. Proto jsou volby zásadním mechanismem kontroly grantové agentury: Grantová agentura je docela obyčejně taková, jaká je její vědecká obec.

Závěr: změny jsou možné - učiní rozdělování grantů lepší?

Dobře fungující grantová agentura je proces a nikoliv stav. Stálé kritické zkoumání jejich pravidel a připravenost je změnit, jsou nutné. Na druhé straně je tak třeba činit s rozvahou. Po deseti letech zkušeností je užitečné vždy zvážit, zda při řešení některé stále citlivé otázky nejde o návrat k tomu, co již bylo praxí ověřeno jako cesta, která snovým ideálním řešením zrovna není. To vyvstává zejména při řešení zcela konkrétních problémů spojených s konkrétními projekty, kdy snaha užít postup vhodný pro danou situaci jako systémové pravidlo může v jiných případech působit zcela opačně a v horším případě velmi účelově.

První důležitou věcí je zajistit co nejlepší obsazení OR. Tady se obvykle střetávají dvě koncepce: početné OR se zastoupením každé úzké disciplíny a užší OR, kde toto pravidlo není dodrženo. Badatelská obec je zpravidla zastáncem první koncepce bez ohledu na faktickou nereálnost jejího naplnění. Pravda, OR jsou volenými seskupeními odborníků; ti tam však nepůsobí jako experti v nejužší disciplíně. Členové OR musí především komunikovat mezi sebou a dokázat se podívat na větší šíři projektů, než představuje jejich nejužší obor. Ve větším tělese (kde navíc *každá* disciplína má zdánlivě své zastoupení) je každý pocíťován jako expert na svou problematiku, do níž ostatní nemohou mluvit. Debata v plénu se pak často omezí na vyslechnutí a odkývání názoru těchto expertů. Naopak, v menším tělese musí všichni alespoň trochu sami prozkoumat názory vnějších oponentů a zaujmout stanovisko k nim i ke grantovému návrhu. V tomto směru byly také modifikovány stanovy GA AV, které nyní dávají větší prostor pro flexibilitu v počtu členů OR.

S tím také souvisí názor (občas i proslovený), že členové OR zastupují jistou instituci, ústav, obor, či dokonce zájmovou skupinu, tj. že jejich mandát znamená, že musí prosazovat projekty svých voličů. To je, bohužel, politováníhodné nepochopení smyslu grantové agentury. Zde bychom rádi připomněli odstavec o etice výše. Mandát členů OR samozřejmě znamená, že je plénum badatelstva považuje za schopné nezaujatě řídit posuzování projektů z širší odborné oblasti. Grantová agentura by pozbyla smyslu, kdyby členové OR byli jen prodlouženou rukou ústavu v získání dalších prostředků; jejím smyslem je právě podpořit kvalitní výzkum bez ohledu na to, v které instituci se provádí.

Další otázka také diskutovaná od vzniku GA AV spočívá v tom, zda grantový systém vede ke drobení odborné problematiky a ústupu od koncepčnosti. Je bezesporné, že grantový systém (nejen v GA AV) vede k větší autonomii badatelů a oslabuje možnost vedení ústavu usměrňovat jejich vědeckou činnost. Smyslem grantového systému je právě podpora iniciativy a podnikavosti malých badatelských týmů a velikost rozdělované podpory projektů tomu v zásadě odpovídá. Vedení každé instituce má však stále dva důležité prostředky, jak modifikovat grantovou soutěživost svých podřízených. V GA AV je součástí přihlášky prostor pro názor ředitele o souladu návrhu s koncepcí pracoviště; ředitel nemusí tématicky odlehlý návrh vůbec podpořit. Za druhé, prostředky na "velké projekty" lze dnes získat i jinde; vedení

ústavu tak může svým pracovníkům nabídnout práci na těchto projektech jako alternativu k poměrně pracnému získávání prostředků z malých grantů.

To zároveň ukazuje, že soutěž o finanční prostředky je ve skutečnosti vícerozměrná. Na jedné straně badatelé soutěží svými návrhy o finanční prostředky, ale současně grantové agentury soutěží o to, která z nich podpoří skutečně dobrý výzkum. Je ctí grantové agentury, podporuje-li hodnotné projekty, je-li tato činnost prokazatelná a pro vědeckou obec věrohodná. V tomto směru má GA AV opět co zlepšovat, protože zatím se více soustřeďovala na zdokonalení mechanismů pro přidělování prostředků a méně na skutečnou hodnotu výsledků výzkumu. Přitom jde o spojité nádoby: doložená schopnost badatele použít přidělené prostředky k získání kvalitních výsledků je jednou ze záruk toho, že i příští vložené prostředky budou dobře investovány.

Na závěr pouze stručné zamyšlení nad otázkou, proč vůbec máme mít grantovou agenturu, která rozděljuje poměrně málo peněz s tak velkým úsilím pracovníků agentury, oborových rad i externích oponentů a stále se snaží tento princip prohlubovat. Na to lze samozřejmě odpovědět velmi rozmanitým způsobem (včetně toho, že ji dávno mít nemáme). Domníváme se, že takto položená otázka se mívá s podstatou vědecké práce i zásad jejího financování. Smysl tohoto financování totiž nespočívá jen v prostém objemu prostředků, ale také ve způsobu, jímž jsou investovány. V tomto ohledu je zásadní přínos grantové agentury v decentralizaci rozhodování a ve stimulaci autonomie badatelských týmů. To je důležitá možnost podpory skutečně inovačního výzkumu a možná i příčina toho, proč při všech omezeních dokázala GA AV podpořit kvalitní bádání v řadě oborů. Současně se tím ukazuje, že takový systém je možný a že může být dostatečně průhledný a pod veřejnou kontrolou. Netvrdíme, že současný stav práce v GA AV tomu dokonale odpovídá. Jde však o cíl, který musíme mít stále na mysli, jinak by se GA AV zpronevěřila svému poslání. A tento princip samozřejmě platí pro všechny zdroje prostředků na vědu.